

Otázka: Státy bývalé Jugoslávie, Albánie

Předmět: Zeměpis

Přidal(a): Luccccc0123

SLOVINSKO

- **státní zřízení:** parlamentní republika
- **úřední jazyk:** slovinština
- **náboženství:** katolíci: 57,8%, ateisté: 10,1%
- **hlavní město:** Lublaň
- **rozloha:** 20 tis. km²
- **počet obyvatel:** 2 mil.
- **přírodní podmínky:**

Má přístup ke Středozemnímu moři a na podstatné části jeho severních hranic se nachází Alpy. Jihozápadní části země vévodí krasy, jichž je registrováno necelých 6,6 tisíce[55], s podvodními řekami, roklinami a jeskyněmi, rozkládající se mezi Středozemním mořem a Lublaní. Naopak východ a severovýchod Slovinska, při hranicích s Chorvatskem a Maďarskem, je takřka rovný. Přesto je podstatná část slovinského území kopcovitá až hornatá. Ve Slovinsku se střetávají čtyři významné evropské geografické regiony – Alpy, Dinárské hory, Panonská

pánev a Středomoří. Nejvyšší horou je Triglav se 2864 metry. Kolem poloviny země (11 861 km²) zabírají lesy, což činí Slovinsko, po Finsku a Švédsku, třetím nejzalesněnějším státem v Evropské unii. Na slovinském území se dají nalézt i pozůstatky pralesů, zejména v oblasti Kočevje. Ve Slovinsku je podnebí alpské, kontinentální a středomořské. Většina Slovinska má kontinentální podnebí.

- **hospodářství:**

Země byla nejvyspělejší částí bývalé Jugoslávie, vytvářela téměř 20 % jugoslávského národního důchodu. Po odtržení z jugoslávského svazku došlo k přechodnému poklesu ekonomiky, v současné době je však země jedním z nejúspěšnějších nových členů EU. Relativně vysoká je ale i nezaměstnanost.

Zemědělství je zaměřením srovnatelné s rakouským. Pěstují se zejména obilniny, také brambory a zelenina (nejvíce zelí), tradicí vyniká vinařství a sadařství, nověji se rozšířily chmelnice. V živočišné výrobě, která převažuje, se chová hlavně hovězí dobytek a prasata. Z Lipice pochází chov ušlechtilých jezdeckých koní (lipicáni).

Nerostné zdroje země jsou značně omezené a dosti vyčerpané (ropa, lignit, uran, odsolováním se získává sůl). Evropský význam má jen těžba olovnato-zinkových rud.

Průmysl je na velice vysoké úrovni, zejména díky západnímu kapitálu a technologiím, které se do země dostaly již na počátku 90. let 20. stol. Zahrnuje zejména, elektrotechniku, výrobu sportovního zboží (lyže Elan), chemické, textilní a potravinářské obory a metalurgii (hutnictví oceli, olova, zinku – Celje). Významná je i těžba a zpracování dřeva a také potravinářství. Energetika země je založena z více než třetiny na výrobě elektřiny v jaderné elektrárně Krško, situované při hranicích s Chorvatskem. Slovinsko plní významnou tranzitní funkci ve směru z Itálie a Rakouska na Balkán.

CHORVATSKO

- **státní zřízení:** parlamentní republika
- **úřední jazyk:** chorvatština
- **náboženství:** římsko-katolické 90 %, ortodoxní 4,44 %, islám 1,3 %

- **hlavní město:** Záhřeb
- **rozloha:** 56 tis. km²
- **počet obyvatel:** 4,3 mil.
- **přírodní podmínky:**

Země má i přes svou poměrně malou rozlohu velice pestrou krajinu. Lze ji rozdělit na tři dosti odlišné regiony – Dolní, střední a přímořské Chorvatsko. Pro návštěvníky nejméně atraktivní a nejméně známá je oblast dolního Chorvatska – tzv. Slavonie při hranicích se Srbskem. Nížiny sem zasahují z maďarské a srbské Panonie. Tato plochá, nížinatá a velice úrodná oblast je protkána řadou velkých toků. Místy se vyskytují oblé vrcholky jako například pohoří Papuk či Psunj. Vlastní, tedy střední Chorvatsko tvoří kraj kolem řeky Sávy, kde leží také hlavní město země. Na místo slavonských nížin se zde vyskytují především vápencové pahorkatiny. Celý kraj je hustě zalesněn. Nejnavštěvovanější a nejatraktivnější je Dalmácie – pobřeží Jaderského moře. Prochází tudy Dinárská horská soustava. Typické bílé skalnaté svahy jsou tvořeny převážně měkkými vápenci. Ve vnitrozemí nachází rozsáhlá vápencová plošina, kde vznikla soustava krasových jeskyní, propastí a jezer. Nejznámější je nádherná krajina Plitvických jezer. Vápencové kamenité hory spadají strmě do moře. Pobřeží je lemováno ostrovy – Krk, Cres, Brač, Hvar a Pag.

- **klima:** Chorvatsko se dělí na dvě podnebné oblasti. Rozdíly v klimatu jsou dány především vzdáleností od moře. Podnebí na severu a ve Slavonii je poměrně kontinentální, sušší a s většími rozdíly mezi létem a zimou. V Dalmácii má výrazně středomořské rysy s velmi teplým létem a mírnou deštivou zimou.
- **hospodářství:**

V zemědělství převládá rostlinná výroba. V úrodné Slavonii se pěstuje obilí, zejména kukuřice a pšenice, brambory a cukrovka, rozvinulo se sadařství. Chová se nejvíce prasat, méně skotu, ovcí a koz. Zemědělství je více rozvinuto kolem hlavního města a ve Slavonii, zatímco na pobřeží má jen doplňkový charakter. V Dalmácii je významný rybolov a pěstování vína. Nerostné bohatství je spíše skromné. Těží se menší množství ropy, málo zemního plynu a uhlí. Významnější je těžba bauxitu – suroviny na výrobu hliníku.

Odvětví těžkého průmyslu, jako je strojírenství a hutnictví zaznamenala pokles, pozici si naopak drží potravinářství a zpracovávání tabáku. Elektrickou energii zajišťují z 59 % vodní elektrárny, zbytek jaderná elektrárna v Kršku.

MAKEDONIE

- **státní zřízení:** parlamentní republika
- **úřední jazyk:** makedonština
- **náboženství:** pravoslaví, islám
- **hlavní město:** Skopje
- **rozloha:** 25,7 tis. km²
- **počet obyvatel:** 2 mil.
- **přírodní podmínky:**

Vnitrozemský stát s hornatým povrchem. Osou země je kotlina řeky Vardar, která přechází v úzkou nížinu na jihovýchodě. Tento koridor má strategické postavení v dopravě na Balkánském poloostrově. Většina území leží ve výšce přes 900 m. Největších výšek dosahují pohoří na hranicích s Albánií (Korab, 2.764 m). Oblast je seismicky aktivní. Unikátní jsou tektonická jezera na hranicích s Albánií.

- **klima:** V Makedonii je středozevní až kontinentální podnebí. Vyznačuje se horkými a suchými léty, zimy jsou vlhké a nepříjemně studené.
- **hospodářství:**

Makedonie patří mezi nejzaostalejší země v Evropě. Již v dobách Jugoslávie byla spolu s Kosovem nejchudší částí federace. Dodnes má velké zastoupení zemědělský sektor - v malých podnicích se pěstuje pšenice, kukuřice, žito, tabák, rýže, ovoce a zelenina, mák a víno. Průmyslová sféra je přes snahu vlády o privatizaci nedostatečně rozvinutá a velice labilní. Registrované počty o nezaměstnaných hovoří až o 42 %, část z nich ale jistě pracuje v zahraničí. Situace se zlepšila po odvolání sankcí OSN proti Srbsku a skončení řecké blokády. Nerostné bohatství je téměř zanedbatelné. Z průmyslu má význam chemie, textil a stavební hmoty. V potravinářství vyniká vinařství a výroba cigaret. Přesto se zde těží rudy zinku, chromu a železa, také hnědé uhlí a azbest.

Díky tranzitní poloze státu mezi Podunajím a Egejským mořem má relativně velký význam doprava.

BOSNA A HERCEGOVINA

- **státní zřízení:** federativní republika
- **úřední jazyk:** bosenština, chorvatština, srbština
- **náboženství:** římskokatolické, pravoslaví, islám
- **hlavní město:** Sarajevo
- **rozloha:** 51,2 tis. km²
- **počet obyvatel:** 3,9 mil.
- **přírodní podmínky:**

Centrální a jižní část státu vyplňují pásma Dinárských hor (Veliki Maglič, 2 386 m) s častým výskytem krasových jevů. Severní třetina země je tvořena plochými úrodnými nížinami podél největší řeky Sávy. Pohoří v centrální části země jsou hustě zalesněna, na jihu a jihozápadě se vyskytují zpravidla bezlesé a ploché hřbety. Převážnou část státu odvodňuje řeka Sáva a její přítoky, na jihu pak řeka Neretva. Bosensko-hercegovská krajina získala svou podmanivou krásu zejména díky hlubokým zalesněným kaňonovitým údolím horských řek. V krasových oblastech najdeme také ponorné řeky (např. Trebinjšnica).

- **klima:** Bosna a Hercegovina má proměnlivé klima stejně jako zbytek bývalé Jugoslávské federace. Zimy bývají studené, léta zase horká. Nejvyšší počet slunných dnů je v červnu, červenci, srpnu a září. Nejvyšší teploty vládnu v červenci a srpnu a největší srážky jsou v květnu, červnu a listopadu.

- **hospodářství:**

Díky mezinárodní pomoci se hospodářství rozvrácené válkou pomalu stabilizuje. V mnohých oblastech stále dominuje zemědělství. Na severu se pěstuje kukuřice, zelenina a ovoce. Významné je pěstování sóji, vinné révy, oliv, qranátových jablek, melounů, moruší, pomerančů,

citronů a fíků na jihu. Velkým bohatstvím jsou lesy. V horských oblastech dominuje chov hovězího dobytka a ovcí. Bosna a Hercegovina má značné nerostné bohatství (železná ruda, hnědé uhlí, bauxit a barevné kovy), během konfliktu se ale těžba téměř zastavila. Hlavními obory jsou zejména hutnictví a zpracování dřeva.

ČERNÁ HORA

- **státní zřízení:**parlamentní republika
- **úřední jazyk:** srbština/černohorština, albánština, chorvatština
- **náboženství:**pravoslaví, islám (10%)
- **hlavní město:**Podgorica
- **rozloha:**13,8 tis. km²
- **počet obyvatel:**626 tis.
- **přírodní podmínky:**

Převážná část země je hornatá. Nejvýraznějším pohořím je Durmitor (Bobotov Kuk 2.523 m), dále Maglić (2 386 m), Bioč (V. Vitao 2 396 m) na severozápadě země. Další pohoří se zvedají přímo od moře nad Bokou Kotorskou Lovčen (1.754 m) a Orjen (1.895 m). Pro turistu je fascinující velký výškový rozdíl mezi hladinou moře a horským hřebenem na poměrně krátkou vzdálenost několika kilometrů. Všechna pohoří jsou poznamenána silnou ledovcovou a říční erozí. Nevelké nížiny se rozprostírají okolo dolních toků několika řek (např. Zeta nebo Morača). Jih Černé Hory odvodňuje do Jaderského moře řeka Bojana. Z jezer je největší Skadarské (391 km²), o něž se Černá Hora dělí s Albánií, nejvíce jich leží v horách na severu země. Oblast patří k seismicky aktivním místům.

- **klima:**Podnebí Černé Hory je kontinentální podnebí. Na horách je chladněji a na černohorském pobřeží Jadranu vládne středozemní klima. Má teplé suché léto a nepříliš studenou zimu, během které nesněží, ale poprchává. Na pobřeží Jadranu začíná léto brzy, v moři se dá koupat už v květnu. Podzim je také velmi mírný, teplý a všeobecně příjemný. Nejteplejší měsíce jsou červen, červenec a srpen.

- **hospodářství:**

Hospodářská situace Černé Hory není příliš příznivá, období růstu v 80. letech 20. stol. vystřídal propad HDP (o 30 %), který se doposud nepodařil zastavit. Jistou roli hrálo i několikaleté embargo uvalené na Jugoslávii a vynucené izolace. V posledních letech se daří zvládat díky zavedení eura alespoň inflaci, která v minulosti dosahovala velkých rozměrů, na polovinu se snížila nezaměstnanost.

Zemědělství nedokáže pokrýt potřebu základních potravin, přestože některé výrobky exportuje a je v něm zaměstnáno přes 30 % ekonomicky aktivního obyvatelstva. Relativně rozvinuté je rybářství (a na ně navazující zpracovatelský průmysl), významnými plodinami jsou vinná réva, ovoce a olivy. Poměrně významnou složku představuje živočišná výroba, zejména pastevectví.

Průmysl se dostal v 80. a 90. letech 20. stol. do krize. Z části staví na domácích bohatých zdrojích bauxitu a rud mědi, olova a zinku, dominují těžké výroby barevné metalurgie, strojírenství a petrochemie. Země je ale životně závislá na dovozu paliv.

Dopravní poloha země je spíše okrajová, spojení se Srbskem zajišťuje jediná, technicky velmi náročná železniční trať s množstvím tunelů a silnice vedoucí přes vysokohorská sedla. Důležitou roli hraje moře s několika přístavy (slouží i pro Srbsko).

SRBSKO

- **státní zřízení:** parlamentní republika

- **úřední jazyk:** srbština

- **náboženství:** pravoslaví, islám

- **hlavní město:** Bělehrad

- **rozloha:** 88,4 tis. km²

- **počet obyvatel:** 6,2 mil.

- **přírodní podmínky:**

Značně hornatá země s řadou přírodních krás. Její turistický potenciál je mnohem větší, než odpovídá současné návštěvnosti. Severní třetina, podél Dunaje a jeho přítoků, je nížinná, zbylé dvě třetiny (Kosovo, jih Srbska) hornatá. Zemí prochází hlavní masiv Dinárské soustavy, která odtud zasahuje do okolních států – převážně vápencové či jiné sedimentární horniny, nejvyšší horské celky jsou pak tvořeny ostrými skalnatými štíty. K nejvýznamnějším patří Prokletije (Fleravica, 2.656 m), v Srbsku Tara a Kopaonik. Častým prvkem reliéfu jsou hluboké mezihorské kotliny, z nich jsou nejznámější ty, které tvoří podstatnou část území Kosova. Na řadě míst se zde vyskytují krasové jevy (jeskyně, kaňony, polje). Na východě zasahují do Srbska výběžky Staré planiny a Karpat. Jediná rozsáhlejší nížina je na severu ve Vojvodině, kam zasahuje Velká uherská nížina z Maďarska. Tato úrodná plochá rovina, jejíž osu tvoří řeka Dunaj, má značně odlišný charakter od zbytku státu. Z řek je nejvýznamnější Dunaj, zleva přijímá Tisu a zprava Sávu. Tento evropský veletok má značný ekonomický i strategický význam a je jednou z hlavních rozvojových os celého Balkánu.

– **klima:** V Srbsku vládne kontinentální podnebí s krátkými studenými zimami a dlouhými horkými léty. Nejteplejší měsíce jsou červen, červenec a srpen, kdy teploty jen zřídka klesnou pod 28 °C.

– **hospodářství:**

Po svrnutí bývalého jugoslávského prezidenta Slobodana Miloševiče v říjnu 2000 nastal ekonomický progres, země dosahuje značných meziročních přírůstků a začala se připravovat na členství v EU, které je hlavním obchodním partnerem země. Vysoký je však exportní deficit a země se potýká s vysokým státním dluhem.

Zemědělství dokáže pokrýt potřebu základních potravin, přes polovinu produkce pochází z Vojvodiny, která byla kdysi obilnicí celé Jugoslávie. V zemědělství zde pracuje až 30 % ekonomicky aktivních osob. Pěstuje se hlavně kukuřice a pšenice, dále slunečnice, cukrová řepa, ovoce, zelenina a vinná réva, v Kosovu také tabák, na pobřeží i citrusy. K lepšímu zavlažování byla vybudována i řada kanálů (např. Dunaj-Tisa-Dunaj). Méně významná živočišná výroba je důležitá v horských oblastech.

Průmysl se dostal v 80. a v 90. l. 20. stol. krize. Z části staví na domácích bohatých zdrojích: těží se rudy mědi, olova a zinku. Země je ale životně závislá na dovozu paliv, z energetických surovin je k dispozici pouze lignit a zčásti také zemní plyn. Stále dominují těžké výroby, hlavně černá i barevná metalurgie, strojírenství a petrochemie, tradiční je textilní a potravinářský průmysl.

KOSOVO

- **státní zřízení:** republika
- **úřední jazyk:** albánština a srbština
- **náboženství:** sunnitský islám, pravoslaví, katolictví
- **hlavní město:** Priština
- **rozloha:** 10,9 tis. km²
- **počet obyvatel:** 2,1 mil.
- **přírodní podmínky:**

Oblast je zejména na severozápadě a jihu obklopena horami s nadmořskou výškou nad 2 000 m, zbytek tvoří rovná povodí řek a mírně kopcovitá krajina položená v průměru 400-700 m nad mořem. Nejvíce hor je na východě území (hřeben Šar planina, na východě pak hřeben Metohija). Největšími řekami zde jsou Bílý Drin, Sitnica, Jižní Morava. Nejvyšší hora Gjeravica/Đeravica, ležící u hranice s Albánií měří 2 565 m. Nejnižším bodem je Drini i Bardhe/Beli Drim 297 m na hranici s Albánií.

- **hospodářství:**

Před vleklými nepokoji, bombardováním a válkou byl rozvinut těžební a cementářský průmysl, hlavní složkou ekonomiky bylo přesto ale stále zemědělství. Dnes je i dříve velmi chudá země kvůli válce na tom ještě hůře. Oficiálním platidlem v zemi je Euro, stejně jako v Černé Hoře, přestože Kosovo není členem eurozóny. Dříve se zde používala německá marka a ještě před ní oficiální jugoslávský dinár. V srbských enklávách v Kosovu – například v Kosovské Mitrovici – je dodnes uznávané platidlo srbský dinár.

ALBÁNIE

- **státní zřízení:** parlamentní republika
- **úřední jazyk:** albánština

- **náboženství:** islám 50%, albánské ortodoxní 35%, římsko-katolické 15%
- **hlavní město:** Tirana
- **rozloha:** 28,7 tis. km²
- **počet obyvatel:** 3,6 mil.
- **přírodní podmínky:**

Albánie je převážně hornatou zemí. Pobřežní nížiny přecházejí velmi prudce v páteřní horské pásmo severozápadně – jihovýchodního směru. Albánské hory patří do dvou horských systémů – jejich severní část Dinárským Alpám (které přesahují z jugoslávské republiky Černá Hora), jižní část je řazena k pohoří Pindus, pokračující dále na území Řecka. Nejvyšší horou Albánie je Korab (2764 m).

Nejdelší albánskou řekou je Drin, pramenící v Srbsku. Dalšími významnými řekami jsou Seman a Škumbin. Řeky mají převážně horský charakter, protékají hlubokými údolími a stržemi. Díky morfologii je velmi vhodné jejich využití pro výrobu elektrické energie.

- **klima:** Klimatické podmínky závisí zejména na nadmořské výšce. Pobřežní nížiny mají téměř středomořské klima se suchými horkými léty, zimy jsou deštivé, mírné. Pro horské oblasti je obecně typické vysoké množství srážek (v zimě sněhových), často doprovázených bouřkami.

- **hospodářství:**

Albánie patří mezi deset nejchudších evropských zemí. Polovina obyvatelstva se zabývá zemědělstvím, kde převažuje rostlinná produkce. Pouze při pobřeží se pěstuje tabák, olivy a ovoce – jablka, hrušky, citrusové plody. Zemědělci vypěstují 10 000 t ovoce a zeleniny, jen 10% jde na vývoz. Živočišná výroba byla původně orientována hlavně na chov ovcí a koz (většina země je hornatá), ale postupně se zvyšují stavy skotu a prasat. Důležitou roli má i rybolov. Mezi nejdůležitější albánský průmysl patří průmysl textilní, kožedělný, papírenský, těžební a zpracování nerostných surovin. Albánie má zásoby zemního plynu, uhlí, vápence, kaolínu, magnetitu, olivínu i dolomitu. Nejprůmyslovější oblasti jsou Tirana, Drač nebo Elbasan.